

Медико-соціальні проблеми артеріальної гіпертензії в Україні

24–26 травня 2017 р. в Києві відбулася Науково-практична конференція «Медико-соціальні проблеми артеріальної гіпертензії в Україні», організована Національною академією медичних наук (НАМН) України, Міністерством охорони здоров'я України, ДУ «Національний науковий центр «Інститут кардіології імені академіка М.Д. Стражеска» НАМН України», Асоціацією кардіологів України, Всеукраїнською антигіпертензивною асоціацією, Всеукраїнською асоціацією превентивної кардіології та реабілітації, Асоціацією дослідників України та Міжнародним товариством здоров'я та старіння судин.

Цей захід, який було присвячено сучасним методам діагностики і лікування артеріальної гіпертензії, охопив цілу низку актуальних питань клінічної практики: проблеми контролю артеріального тиску, артеріальна гіпертензія та серцево-судинний ризик, сучасні аспекти лікування артеріальної гіпертензії, артеріальна гіпертензія та цукровий діабет, лікування артеріальної гіпертензії з супутньою патологією, такою як фібриляція передсердь та ішемічна хвороба серця, сучасні технології лікування артеріальної гіпертензії, безпека медикаментозного лікування, інгібітори ангіотензинперетворювального ферменту та їх комбінації, блокатори ангіотензинових рецепторів і їх комбінації: спірні та невіршені питання, захворювання нирок і артеріальна гіпертензія.

З нагоди урочистого відкриття конференції з вітальним словом першим виступив директор, керівник відділу некоронарогенних хвороб серця та клінічної ревматології ДУ «Національний науковий центр «Інститут кардіології імені академіка М.Д. Стражеска» НАМН України», завідувач кафедри терапії та ревматології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика Міністерства охорони здоров'я України **Володимир Коваленко**. Він зауважив,

що артеріальна гіпертензія була і залишається найпоширенішою патологією серед усіх серцево-судинних захворювань, додавши, що нині відбуваються суттєві зміни у бік старіння населення нашої країни, а негативні соціально-політичні та промислові наслідки беззаперечно сприяють поширенню захворюваності на цю патологію.

Особливу увагу аудиторії оратор акцентував на тому, що сучасний етап розвитку медицини в нашій державі покладається на первинну ланку охорони здоров'я, а виходячи з цього, саме там мають закладатися основи своєчасної діагностики та поетапного забезпечення лікування артеріальної гіпертензії. Відносно новою проблемою доповідач вважає питання реімбурсації лікарських засобів, особливо стосовно лікування артеріальної гіпертензії.

Наступною з вітальним словом виступила ректор Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, член-кореспондент НАМН України, доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України **Катерина Амосова**, яка зазначила, що артеріальна гіпертензія — унікальна патологія серед усіх серцево-судинних захворювань, оскільки вона надзвичайно поширена, чинить значний вплив на серцево-

судинну смертність та інші тяжкі події. Артеріальна гіпертензія легко діагностується і достатньо легко лікується, оскільки в арсеналі лікарів є багато ефективних засобів, а також постійно з'являються нові молекули з новими механізмами дії.

Проте не менш важливе значення задля досягнення успіху мають такі доволі прості фактори, як прихильність пацієнтів до лі-

кування, активна позиція лікарів різних спеціалізацій, налагоджена взаємодія між пацієнтами, лікарями, громадськими організаціями заради просвітницької роботи.

Також із привітальним словом виступив екс-президент Французького товариства гіпертензії (French Society of Hypertension), професор **Жак Блашер (Jacques Blacher)**, який зауважив на тому, що питання реімбурсації лікарських засобів — дуже актуальна проблема не лише в Україні, а також у Франції. Тому надзвичайно важливими є налагодження взаємозв'язків і наукова співпраця між нашими країнами задля вирішення аналогічних проблем.

Скористався нагодою привітати присутніх голова Міжнародного товариства судинного здоров'я (International Society of Vascular Health and Aging), професор **Атанас Бенетос (Athanasios Benetos)**. Зазначивши те, що він не лише лікар-кардіолог, а також займається питаннями геронтології, доповідач зауважив, що саме артеріальна гіпертензія є основним фактором, який визначає, як серцево-судинна система людини, головний мозок і взагалі організм виглядатимуть з роками і в якому стані вони будуть у майбутньому. Тому дуже важливим глобальним питанням є запобігання артеріальній гіпертензії та прискореному старінню організму протягом усього життя людини, а також коректне лікування зазначених патологічних станів за допомогою медикаментозної терапії.

Зважаючи на те що у світі звичайною практикою є запрошення до подібних заходів представників пацієнтських організацій, оскільки дуже важливо почути точку зору не лише лікарів, а і громадськості, далі слово було надане **Віктору Сердюку**, президенту Всеукраїнської ради захисту прав та безпеки пацієнтів. Оратор зазначив, що глибокі медико-соціальні проблеми, наявні на сьогодні в нашій державі, можна вирішити лише за умови співпраці влади як з лікарями, так і з громадськістю. Наприкінці урочистого відкриття конференції мав змогу привітати аудиторію голова Громадської організації «Всеукраїнська антигіпертензивна асоціація», завідувач відділу симптоматичних гіпертензій ДУ «Національний науковий центр «Інститут кардіології імені академіка М.Д. Стражеска» НАМН України», професор **Юрій Сіренко**. Нагадуючи присутнім, що проблеми артеріальної гіпертензії є глобальними і дуже поширеними не лише в Україні, а і в усьому

світі, доповідач зауважив, що саме тому до таких конференцій активно долучаються багато закордонних спеціалістів.

Професор окремо акцентував увагу присутніх на тому, що ще в 2011 р. міждисциплінарна робоча група створила клінічну настанову і Уніфікований клінічний протокол з лікування артеріальної гіпертензії, чинний і нині. Загалом вітчизняні рекомендації щодо артеріальної гіпертензії за основними позиціями абсолютно чітко зіставні з зарубіжними гайдлайнами, але минулого року робоча група опрацювала і передала в Міністерство охорони здоров'я України нову редакцію настанови та протоколу, що було обговорено протягом аналогічної минулорічної конференції. Проте, на жаль, за словами професора, «віз і нині там».

У рамках коференції за участі експертів Міжнародного товариства здоров'я та старіння судин організовано і проведено спільний зі Всеукраїнською антигіпертензивною асоціацією симпозиум «Оцінка функції та структури артерій — клінічні аспекти». Під час цього заходу на тему «24-годинний аналіз пульсової хвилі в лікуванні артеріальної гіпертензії: сучасні докази та перспективи» виступила доповідач з Росії професор **Юлія Котовська**; представники Франції професори **Жак Блашер** («Епідеміологічний перехід та артеріальна гіпертензія») і **А. Бенетос** («Як лікувати людей похилого віку з високим артеріальним тиском»); доктор **Жирар Топучан (Jirar Torouchian)** («Вплив метаболічного синдрому на функцію артерій в різних вікових групах — дослідження ААА»). Проблемні питання судинної патології обговорено вітчизняним професором **Ю. Сіренком** під час доповіді на тему «Вплив вазодилаторів на функцію артерій» і під час виступу професора **Небожзи Тасіча (Nebojsa Tasic)** із Сербії на тему «Резистентна гіпертензія та судинна функція: кубик Рубіка кардіо-васкулярної медицини».

Окремої уваги потребує проведена іспанським фахівцем, доктором **Хосе М. Кастеллано (Jose M. Castellano)** лекція на тему «Кардіоваскулярний поліпіл — інновація для покращення доступності, прихильності й економічної ефективності вторинної профілактики у світі», яка викликала багато актуальних питань з боку присутніх вітчизняних спеціалістів.

Інноваційний підхід у рамках теми «Індивідуальна модель кровообігу: новий погляд та клінічні перспективи» презентований професором кафедри поліклінічної терапії Білоруського державного медичного університету **Раїсою Хурсою**.

Також під час конференції обговорено багато практичних питань та аспектів, які стосуються складних випадків лікування

артеріальної гіпертензії, особливо терапевтичних підходів до ведення пацієнтів похилого віку, а також із супутньою патологією, насамперед захворюваннями нирок, ожирінням, коморбідними станами тощо.

Відзначимо, що в роботі конференції взяли участь близько 300 лікарів і науковців з усіх регіонів України та зарубіжжя. Загалом у рамках цього заходу проведено 2 лекції, 12 сателітних симпозиумів, 1 круглий стіл, який стосувався лікування пацієнтів з артеріальною гіпертензією та цукровим діабетом, 2 дискусії з актуальних питань діагностики і лікування артеріальної гіпертензії.

Окремо проведено конкурс на кращу наукову роботу серед молодих учених. Переможець, яким стала **Лариса Стрільчук** із роботою на тему «Адипоцитокінова регуляція в осіб з гіпертонічною хворобою та підвищеною масою тіла», матиме змогу наступного року протягом 7 днів взяти участь у літній школі молодих вчених Європейського товариства гіпертензії (European Society of Hypertension — ESH).

Усього заслухано 65 усних доповідей та 7 стендових доповідей, серед яких представлено результати власних досліджень: СИСТЕМА-2 (проблеми контролю систолического артеріального тиску в Україні у людей похилого віку), ТРИУМФ-2 (лікування артеріальної гіпертензії в Україні), ХІПСТЕР-АГ (контроль артеріальної гіпертензії за допомогою комбінованої терапії: блокаторів рецепторів до ангіотензину II та антагоністів кальцію), ТРИМАРАН (лікування артеріальної гіпертензії за допомогою трикомпонентної комбінованої терапії), досвід застосування фіксованої трикомпонентної комбінації в лікуванні пацієнтів із резистентною гіпертензією. Проведено засідання, де розглядалися практичні аспекти лікування артеріальної гіпертензії з наведенням клінічних випадків.

Провідні вчені України зробили доповіді та прочитали лекції з актуальних питань патогенезу, діагностики, лікування і профілактики артеріальної гіпертензії та її ускладнень, супутніх станів. Також оратори розкрили питання щодо особливостей терапії пацієнтів з артеріальною гіпертензією та фібриляцією передсердь, смертності та тривалості життя населення України при артеріальній гіпертензії, а також побічних дій антигіпертензивних препаратів. Обговорені питання профілактики ускладнень артеріальної гіпертензії, проблеми в терапії у разі резистентної гіпертензії та гіпертензивних кризів, лікування дисліпидемії та гіперурикемії при артеріальній гіпертензії, розгляд основних аспектів лікування

пацієнтів із цукровим діабетом (гіполіпідемічна, гіпоглікемічна, антигіпертензивна та антитромбоцитарна терапія).

На конференції під час обговорення виступів і дискусій визначено перспективні напрямки наукових досліджень і заходів у практичній кардіології:

1. Постійне формування позитивної мотивації у населення щодо необхідності профілактики та лікування артеріальної гіпертензії. Створення інформаційного простору для здорового способу життя і профілактики серцево-судинних захворювань на державному рівні.

2. Забезпечення керівниками управління охорони здоров'я розповсюдження санітарно-просвітницьких матеріалів для населення, що пропагують здоровий спосіб життя. Активне залучення медичних сестер, фельдшерів і працівників аптек до пропаганди медико-санітарних знань і профілактики артеріальної гіпертензії серед населення.

3. Удосконалення програми підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації медичних працівників лікувально-профілактичних закладів із питань профілактики та лікування артеріальної гіпертензії для подолання лікарської інерції у веденні пацієнтів з артеріальною гіпертензією.

4. Поеднання зусиль кардіологів, неврологів, терапевтів, ендокринологів і сімейних лікарів у розв'язанні проблем артеріальної гіпертензії та профілактики її ускладнень.

5. Вивчення багатфакторних впливів на захворюваність і смертність населення, де однією зі складових є артеріальна гіпертензія.

6. Забезпечення моніторингу епідеміологічної ситуації щодо артеріальної гіпертензії та факторів ризику її виникнення.

7. Широке впровадження у практику положень клінічної настанови та Уніфікованого клінічного протоколу з діагностики і лікування хворих на артеріальну гіпертензію.

У рамках громадського обговорення нової редакції Уніфікованого клінічного протоколу з діагностики, лікування та профілактики артеріальної гіпертензії в Україні запропоновано такі принципові положення:

1. Рекомендувати поширення методу домашнього самомоніторингу артеріального тиску з метою більш ефективного його контролю на фоні терапії та підвищення прихильності пацієнтів до лікування.

2. Зважаючи на незначну частку пацієнтів з ефективним контролем артеріального тиску в українській популяції хворих

на артеріальну гіпертензію, підтримати рекомендований на період дії нової редакції Уніфікованого клінічного протоколу (тричотири роки) для всіх категорій хворих на артеріальну гіпертензію єдиний цільовий рівень артеріального тиску при офісному вимірюванні <math>< 140/90</math> мм рт. ст. із наголошенням жорсткої необхідності його досягнення.

3. Підтримати впровадження системи реімбурсації препаратів для лікування серцево-судинних захворювань та узагальювати досвід реалізації цієї системи у хворих на артеріальну гіпертензію.

Конференція ухвалила

- Продовжити активне виявлення осіб з артеріальною гіпертензією, впровадження її первинної та вторинної профілактики і стратифікації ризику.
- Сприяти формуванню прихильності пацієнтів і медичних працівників до підвищення ефективності профілактики та лікування артеріальної гіпертензії.
- Продовжити роботу щодо забезпечення хворих на артеріальну гіпертензію сучасними лікувальними технологіями.
- Забезпечити 100-відсотковий диспансерний нагляд хворих на артеріальну гіпертензію із високим ризиком.
- Активно втілювати комбіновану антигіпертензивну терапію, корекцію ризик-факторів та антитромбоцитарну терапію у хворих на артеріальну гіпертензію з високим ризиком.
- Удосконалити роботу зі своєчасного виявлення і патогенетичного лікування симптоматичної гіпертензії.
- Забезпечити плідну співпрацю з неврологами, ендокринологами та нефрологами щодо пацієнтів із високим ризиком кардіоваскулярних ускладнень.
- Активізувати співпрацю з викладачами та студентами вищих навчальних медичних закладів і закладів післядипломної освіти щодо проведення роз'яснювальної превентивної роботи серед населення.
- Розробити та впровадити навчальні програми (модулі) сучасних методів лікування артеріальної гіпертензії для студентів вищих навчальних медичних закладів і слухачів курсів підвищення кваліфікації в закладах післядипломної освіти.
- Провести наступну Науково-практичну конференцію з артеріальної гіпертензії в Україні 30–31 травня — 1 червня 2018 р. в Одесі (Готель «Совіньйон»).

*Олег Мартишин,
фото Сергія Бека*

